

Pokles záujmu o náboženstvo je spôsobený charakterom ponuky, nie nedostatkom záujmu

12. júna 2020 ✚ Cirkev ✚ Rozhovory

“Priamy útok komunistov na náboženstvo bol oveľa menej účinný než kroky podniknuté na Západe v mene sekulárneho humanizmu. Práve toto je hrozba, ktorej musia teraz čeliť krajiny spoza bývalej železnej opony”, hovorí v rozhovore čilský publicista José Antonio Ureta.

José Antonio Ureta

V priebehu pár desiatok rokov dvadsiateho storočia sa katolícke spoločnosti vo Francúzsku, Španielsku a Írsku vo veľkej miere sekularizovali. Azda Cirkev v týchto krajinách si neuvedomovala nebezpečenstvo a nevidela, kam to všetko smeruje?

Obvyklým vysvetlením tohto procesu bola sekularizačná téza, s ktorou v minulosti prišli napríklad Emil Durkheim a Max Weber. Podľa nich náboženstvo bolo duchovnou odpoveďou roľníckych spoločností, ktoré kvôli technickému pokroku postupne a v čoraz väčšej miere strácali na význame. Keďže podľa tejto tézy sa cirkevná hierarchia nedokázala včas preorientovať na „pokrok“, kostoly sa začali vyprázdňovať.

Modernejší prúd sociológie náboženstva (zastúpený okrem iného Rodneyom Starkom) dáva opačné vysvetlenie, ktoré vyzerá byť výstižnejšie. Aplikujúc trhovú model založený na dopyte a ponuke poukazuje na to, že **pokles záujmu o náboženské „služby“ je spôsobený charakterom ponuky a nie nedostatkom záujmu o samotné náboženstvo**. Počas vojny o nezávislosť Spojených štátov sa necelá pätina obyvateľstva hlásila k niektorej z náboženských skupín. V polovici 19. storočia to bola už viac ako tretina a dnes – viac ako polovica. Význam náboženstva začal rásť s industrializáciou a technickým pokrokom, čo bolo v rozpore so sekularizačnou tézou.

Záver je nasledujúci: veľa získali náboženstvá a kresťanské denominácie, ktoré boli verné svojmu tradičnému učeniu i náboženským praktikám. Tie, ktorí menili svoju vieru a prejavy a snažili sa prispôbiť modernému svetu, začali upadať. Toto pravidlo platí rovnako pre pravoslávnych, židov, moslimov i kresťanov. Rodney Stark a Roger Finke v knihe vydanej v roku 1992 *Churching of America, 1776 – 2005: Winners and Losers in Our Religious Economy* si všimli aj zmeny v katolíckej Cirkvi. Tvrdili, že *mnohé z najcharakteristickejších aspektov katolíckej liturgie, teológie a zbožnosti, ktoré*

Druhý vatikánsky koncil opustil, sa ukázali ako kľúčové pre formovanie a udržiavanie duchovných povolání. Toto vysvetľuje situáciu Cirkvi v takých progresívnych krajinách ako Nemecko alebo Belgicko, a zároveň vysvetľuje dôvody úspechu tradičných seminárov po celom svete.

Dôležitejšie však ako sociologické vysvetlenie je vysvetlenie nadprirodzené. Jean Baptiste Chautard v knihe *Vnútorý život apoštolátu* vysvetľuje, že úspech misijného a pastoračného úsilia závisí od stavu duchovného života samotných misionárov a dušpastierov. Toho si bol vedomý svätý farár z Arsú, ktorý hovoril, že keď je kňaz svätý, veriaci, ktorí sú mu zverení, sú zbožní. Keď je kňaz iba zbožný, veriaci sa stávajú vlažnými. A keď je kňaz vlažný, veriaci sú skazení.

V druhej polovici dvadsiateho storočia kňaz v snahe prispôbiť sa duchu moderného sveta, začal zaujímať „svetáckejšie“ postoje. To malo za následok stratu viery, nádeje a lásky u osôb zodpovedných za apoštolát. Veriaci začali odchádzať. Keď to biskupi a kňazi videli, začali zavádzať ďalšie zmeny v liturgii, v teológii i v zbožnosti, aby ich urobili modernejšími, a teda príťažlivejšími, čo len zhoršilo situáciu, pretože duch moderného sveta je v protiklade s Kristovým učením.

Hrozba pre identitu Cirkvi?

Identita Cirkvi, rovnako ako nadprirodzený život, stojí na vernosti Kristovi. Keď ju Cirkev zachováva odovzdávaním pravdy zjavenej Spasiteľom, rodí sa mnoho rehoľných i kňazských povolání a pastoračné úsilie prináša ovocie. V súčasnosti je táto vernosť vystavená skúške v otázke nerozlučnosti manželstva. Preto šesť kardinálov spolu so skupinou teológov vydali knihu *Vytrvať v Kristovej pravde. Manželstvo a sväté prijímanie v Katolíckej cirkvi*; preto štyria kardináli predložili pápežovi tzv. *dubia* týkajúce sa nejednoznačných pasáží exhortácie *Amoris laetitia*, ktoré mnohé episkopáty interpretujú ako povolenie udeľovať sväté prijímanie cudzoložníkom, čiže osobám, ktorí uzatvorili ďalší civilný zväzok a žijú *more uxorio* (ako manželia) s osobou, ktorá nie je ich legitímnym manželským partnerom.

Katolícka viera je jeden celok. Môžeme buď prijať to, čo Boh zjavil, alebo poprieť nadprirodzený charakter Zjavenia. Nemôžeme si však zo Zjavenia vyberať iba niektoré časti a ostatné odmietnuť. Stačilo by, aby Cirkev odmietla Kristovo učenie o nerozlučnosti manželstva, a padnú všetky dogmy viery, pretože človek rozlučuje to, čo Boh spojil.

Týka sa táto hrozba Cirkvi na celom svete? Bez výnimky?

Máme do činenia so všeobecnou krízou viery, ktorá sa prejavuje najmä v krajinách západnej Európy. Pápež Ján Pavol II. v exhortácii *Ecclesia in Europa* napísal, že *európska kultúra vyvoláva dojem „tichej apostázy“ zo strany sýteho človeka, ktorý si žije, akoby Boha nebolo*. Paradox spočíva v tom, že priamy útok komunistov na náboženstvo bol oveľa menej účinný než aktivity podnikané na Západe v mene sekulárneho humanizmu. Vo Francúzsku či v Nemecku politika i médiá ústretovo podávali Cirkvi ruku a týmto spôsobom inšpirovali porozumenie so svetom spočívajúcim v opustení jej doterajších postojov.

Toto porozumenie má aj inú podobu: mlčanie v otázkach, v ktorých je postoj Cirkvi v očiach sveta mimoriadne „reakcionársky“. Po páde komunizmu sa krajiny spoza bývalej železnej opony ocitli pred novou hrozbou: sekulárnym humanizmom dominujúcim na Západe. Dúfam, že v tomto prípade sa katolícka hierarchia nedopustí rovnakých chýb, aké sa urobili na Západe v druhej polovici 20. storočia.

V prvej polovici 20. storočia bolo jednoduché byť katolíkom. Znamenalo to vyznávať rovnakú vieru a riadiť sa rovnakou morálkou. Dnes je situácia iná...

Modernizmus doviedol katolícku Cirkev do situácie pripomínajúcej anglikanizmus so svojou „High Church“, ktorá je v teológii, morálke a liturgii veľmi blízka katolicizmu, a s „Low Church“, ktorá má zasa v teológii a liturgii blízko ku kalvinizmu a k hnutiam nachádzajúcim sa niekde medzi nimi. Napríklad v dnešnej Cirkvi má málo spoločné modernistická teológia kardinála Kaspera a tradičné teologické postoje kardinála Saraha.

Pripomína to slová Matky Božej sestre Agnese Sasagawe v Akite: *Diablovo dielo prenikne aj do Cirkvi do takej miery, že kardináli sa postavia proti kardinálom, biskupi proti biskupom. Kňazi, ktorí ma uctievať, budú predmetom pohrdania a iní kňazi im budú klásť prekážky. Budú pustošené chrámy a oltáre. Cirkev bude plná tých, ktorí robia kompromisy a diabol zvedie mnoho kňazov a Bohu zasvätených duší.*

Už dnes sú časté útoky proti kňazom a biskupom, ktorí nechcú pristúpiť na kompromisy pri posudzovaní homosexuality alebo nerozlučnosti manželstva.

Ak najvyššie authority v Cirkvi nezachovávajú vernosť Kristovmu učeniu, ako môžu očakávať od veriacich, ktorí sú im zverení, že budú poslúchať ich vlastné učenie? Svätý Pavol jasne hovorí: *Ak by vám niekto hlásal iné evanjelium ako to, ktoré ste prijali, nech je prekliaty!* (Gal 1, 9)

Dnes už nebohý kardinál Carlo Caffara sa v jednom rozhovore vyjadril, že *iba slepec by mohol popierať, že v Cirkvi je chaos a neistota*. Kardinál Raymond Burke v inom rozhovore poznamenal, že *v Cirkvi existuje veľké nebezpečenstvo vo forme zmätku pretrvávajúceho v Cirkvi*. Výsledkom tohto zmätku je uvádzanie duší do omylu o tom, čo robiť, aby dosiahli spásu.

Kardinál Sarah zasa vystríha, že *bez spoločenstva viery hrozí Cirkvi chaos* a môže dôjsť k schizme. Biskup Atanáz Schneider tvrdí, že to už nie je iba hrozba, pretože *v Cirkvi už je istý druh schizmy*. Ako poznamenáva, ide o *čudnú schizmu*, pretože tí, ktorí zostávajú verní Kristovi, sú odsudzovaní ako heretici, kým osoby *dbajúce o formálnu jednotu s pápežom kvôli vlastnej kariére, sa už rozišli s Pravdou a s Kristom ako skutočnou hlavou Cirkvi*.

V Cirkvi však už boli podobné krízy...

Skutočnou novotou je priorita *praxe* pred doktrínou, priorita pastoračnej disciplíny pred dogmatickou náukou. Pri takomto prístupe treba prijímať realitu takú, aká je, a nesnažiť sa ju meniť a dávať do súladu s evanjeliom. A to všetko pod zámienkou, že náuku evanjelia nemožno považovať za *abstraktné idey*, pretože takýto prístup je spojený s rizikom, že sa z evanjelia stane ideológia. Ako poznamenal kardinál Caffarra, Cirkev, ktorá nevenuje pozornosť doktríne, nebude vďaka tomu viac dušpastierska, ale iba ignorantskejšia. Ak je prax dôležitejšia než doktrína, potom ani pravda už nie je klasicky chápaná ako *adaequatio intellectus et rei* (zhoda medzi rozumom a skutočnosťou), ale iba ako pragmatický vzťah s dynamickou a neustále sa meniacou situáciou. Tak ďaleko nezašla dokonca ani teológia oslobodenia, ani situačná etika. Nuž toto je postmodernizmus v teológii.

Ďakujeme za rozhovor!

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/pokles-zaujmu-o-nabozenstvo-je-sposoben-y-charakterom-ponuky-nie-nedostatk-om-zaujmu-o-samotne-nabozenstvo/>

